

Fólkskömm í Gasa - Hver Nefndi Það

„Ef þú ert hlutlaus í aðstæðum óréttlætis, hefur þú valið hlið kúgarans. Ef fíll stígur á hala músar og þú segist vera hlutlaus, mun músin ekki meta hlutleysi þitt.“

— Desmond Tutu

Inngangur

Að nefna aðgerðir Ísraels í Gasa sem fólkskömm er ekki ögrandi orðræða; það er nákvæm beiting alþjóðalaga á yfirgnæfandi sönnunargögnum. Samkvæmt Fólkskömmarsamningnum frá 1948 er viðurkenning á fólkskömm ekki valkvæð — hún kveður á um bindandi skyldur ríkja til að koma í veg fyrir og refsa. Að horfa á Gasa í dag og neita enn að kalla það fólkskömm er að taka afstöðu með kúgaranum.

Leiknar tilskipanir frá fjölmiðlum og varkárar orðalagsformúlur frá stofnunum eins og Sameinuðu Þjóðunum sýna vísvitandi forðast orðið „fólkskömm“. En orð skipta máli: fólkskömm er glæpur samkvæmt alþjóðalögum, ekki myndlíking. Að neita því þegar þröskuldurinn er náð er að gera það mögulegt. Eins og Tutu varaði við, er hlutleysi frammi fyrir alvarlegu óréttlæti samseksja.

Þessi ritgerð skráir yfirlýsingar, lagalegar niðurstöður og viðvaranir — frá ríkjum, samtökum, sérfræðingum og dómstólum — sem hafa brotið gegnum þögnina og nefnt kvalirnar í Gasa fyrir það sem þær eru.

Skýrar Yfirlýsingar um Fólkskömm

- **Evrópska Miðstöðin fyrir Stjórnarskrár- og Mannréttindi (ECCHR, Berlín)** — 10. desember 2024: Komst að þeirri niðurstöðu að Ísrael fremji fólkskömm í Gasa.
- **Amnesty International Þýskaland** — 29. júlí 2025: Lýsti því yfir að viljandi sveltistefna Ísraels teljist fólkskömm.
- **Medico International** — 29. júlí 2025: Fordæmdi skipulagða eyðileggingu Ísraels á Gasa sem fólkskömm.
- **Tyrkland** — Forseti Erdoğan: Afhenti gögn til ICJ til að sanna fólkskömm Ísraels.
- **Suður-Afríka** — Janúar 2024: Höfðaði mál um fólkskömm gegn Ísrael fyrir ICJ.
- **Samtök Íslamskra Ríkja (OIC)** — Desember 2023: Lýsti stríði Ísraels sem „fjöldafólkskömm“ og studdi mál Suður-Afríku.
- **Sádí-Arabía** — Krónprins Mohammed bin Salman, nóvember 2024: Kallaði herferð Ísraels „sameiginlega fólkskömm“.
- **Malasía, Indónesía, Pakistan** — Studdu skýrt fólkskömmarramma á ICJ fundum.
- **Sérstök Nefnd Sameinuðu Þjóðanna um Ísraelskar Aðgerðir** — Nóvember 2024: Komst að því að aðgerðir Ísraels væru „í samræmi við einkenni fólkskömmar“.

Lagalegar Niðurstöður

- **Alþjóðadómstóllinn (ICJ), Suður-Afríka gegn Ísrael (2024)** — Komst að því að „líkur væru á hættu á fólkskömm“ í Gasa; gaf út bráðabirgðaráðstafanir sem skipuðu Ísrael að koma í veg fyrir fólkskömmarverk og leyfa mannúðaraðstoð.
- **ICJ, Bosnía gegn Serbíu (2007)** — Staðfesti að ríki hafi skyldu til að bregðast við þegar þau verða vör við alvarlega hættu á fólkskömm, með öllum tiltækum ráðum.
- **Fræðilegur og Sérfræðilegur Samhljómur (2023–2025):**
 - Raz Segal (Fræðimaður um fólkskömm): Kallaði árás Ísraels „kennslubókardæmi um fólkskömm“.
 - William Schabas (Fyrirverandi formaður, rannsókn Sameinuðu Þjóðanna í Gasa): Staðfesti að þættir fólkskömmar væru til staðar.
 - Francesca Albanese, Balakrishnan Rajagopal, Chris Sidoti og yfir 800 fræðimenn hafa undirritað opinber bréf eða gefið út yfirlýsingar sem beita fólkskömmarramma á Gasa.

Forðast „Fólkskömm“ í Fjölmiðlum og Stofnunum

- **New York Times:** Leikinn ritstjórnarmemorandum árið 2024 skipaði blaðamönnum að forðast hugtök eins og „fólkskömm“, „þjóðernishreinsun“ og „Palestína“. Valdi frekar hreinsaðan „stríðs“ ramma; tilfinningaþrungin hugtök voru frátekin fyrir fórnarlömb Ísraels.
- **Vestrænir fjölmiðlar:** Stórir miðlar beittu sjaldan hugtökum eins og „slátrun“ eða „fjöldamorð“ á Palestínumenn, jafnvel þótt um fjölda borgaralegra dauðsfalla væri að ræða.
- **Sameinuðu Þjóðirnar:**
 - Háttsettir embættismenn (t.d. Tom Fletcher, Martin Griffiths) vöruðu árið 2025 við fólkskömm sem væri að þróast.
 - Samt sem áður krefst Sameinuðu Þjóðanna sem stofnun að aðeins dómstólar geti formlega ákvarðað fólkskömm — lagaleg afstaða sem oft er notuð til að réttlæta pólitískt hlutleysi.
 - **Skýring:** Engin lagaleg hindrun kemur í veg fyrir að stofnanir Sameinuðu Þjóðanna eða aðildarríki viðurkenni fólkskömm þegar einkenni hennar eru til staðar. Lögfræðilegur dómur dómstóla er ekki forsenda fyrir siðferðilegri eða pólitískri viðurkenningu.

Þessi forðast — bæði í fjölmiðlum og alþjóðastofnunum — sýnir megintilgátu ritgerðarinnar: hlutleysi er samsekja, þögn er neitun.

Skylda Ríkja til Aðgerða

Fólkskömmarsamningurinn (1948) og úrskurður ICJ í Bosnía (2007) eru ótvíræð: þegar ríki verður vart við alvarlega hættu á fólkskömm, hefur það lagalega skyldu til að bregðast við til að koma í veg fyrir hana. Þessi skylda er ekki táknað eða orðræðuleg — hún krefst áþreifanlegra ráðstafana.

Ríki verða að beita *öllum* tiltækum ráðum til að hafa áhrif á gerandann og stöðva fólkskömm. Þetta felur í sér: - Að kalla til eða reka sendiherra - Að stöðva vopnaflutninga - Að leggja á efnahagslegar og diplómátískar refsiaðgerðir - Að sækjast eftir alþjóðlegum handtökuskipunum - Og, ef nauðsyn krefur, íhuga sameiginlega hernaðaríhlutun samkvæmt VII. kafla í Sáttmála Sameinuðu Þjóðanna

Skyldan er bæði um **hegðun** og **niðurstöðu**: bendingar duga ekki. Aðgerðarleysi er samsekja.

Eins og Mario Savio lýsti yfir árið 1964:

„Það kemur tími þegar starfsemi vélarinnar verður svo fráhrindandi, gerir þig svo hjartveikan, að þú getur ekki tekið þátt. Þú getur ekki einu sinni tekið passívan þátt. Og þú verður að setja líkama þinn á tannhjólin og hjólin, á lyftistangirnar, á allt tækið, og þú verður að stöðva það. Og þú verður að sýna þeim sem reka það, þeim sem eiga það, að nema þú sért frjáls, mun vélinni verða komið í veg fyrir að virka yfirhöfuð.“

Vélar fólkskömminnar mala á í Gasa. Ríki sem líta undan, eða enn verra, vopna gerandann, smyrja hjólin.

Lokaorð

Alþjóðadómstóllinn þorir að predika um að bjarga plánetunni með háleitum úrskurðum um loftslag, en hikar frammi fyrir virku, sjónvarpaðri fólkskömm. Gasa er mulinn í grafreit brotinna lífa, á meðan þau ríki sem hafa vald til að grípa inn í — ríkin sem undirrituðu Fólkskömmarsamninginn — sitja lamað af pólitík eða eru samsek um stuðning.

Þetta er sekt þeirra sem vopnuðu slátrunina, þögnuðu sannleikann og hlífðu gerandanum á meðan Gasa brann.

Ímyndaðu þér — þitt fólk neytt í tjöld undir stöðugum sprengjuárásum, sveltandi, án lyfja, að horfa á börnin þín deyja eitt af öðru, á meðan máttugustu ríki heims vopna slátrunina og þora að tala um „hlutleysi“.

Hlutleysi er ekki hlutleysi. Það er að taka afstöðu með kúgaranum.

Þessi hræsni á skilið ekkert nema fordæmingu. Sagan mun minnast ekki aðeins gerenda þessa fólkskömms — heldur einnig samsekra.

Heimildir

1. **Bráðabirgðaráðstafanir ICJ** – *Alþjóðadómstóllinn*, „Beiting Samningsins um Forvarnir og Refsingar Fólkskömms í Gasa (Suður-Afríka gegn Ísrael), Skipun 26. janúar 2024.“
2. **Bosnía gegn Serbíu** – *ICJ Úrskurður*, „Mál Varðandi Beitingu Samningsins um Forvarnir og Refsingar Fólkskömms (Bosnía og Hersegóvína gegn Serbíu og Svartfjallalandi), Úrskurður 26. febrúar 2007.“
3. **Raz Segal** – *Jewish Currents*, „Kennslubókardæmi um Fólkskömm,“ október 2023.

4. **William Schabas** – Ýmis opinber viðtöl og pallborðsyfirlýsingar (2024–2025).
5. **Francesca Albanese o.fl.** – Sameiginleg bréf frá sérfræðingum Sameinuðu Þjóðanna til aðildarríkja, 2024.
6. **New York Times Memo** – Leiknar ritstjórnarleiðbeiningar, apríl 2024 (gegnum *The Intercept*).
7. **OIC Yfirlýsing** – „Yfirlýsing frá Óvenjulegum Íslamskum Leiðtogafundi OIC um Gasa,“ desember 2023.
8. **ECCHR Yfirlýsing** – Fréttatilkynning ECCHR, desember 2024.
9. **Amnesty International Þýskaland** – Yfirlýsing um sveltí sem fólkskömm, 29. júlí 2025.
10. **Medico International** – Yfirlýsing um eyðileggingu Gasa, 29. júlí 2025.
11. **Skýrsla Sérstakrar Nefndar Sameinuðu Þjóðanna** – Árleg skýrsla, nóvember 2024.
12. **Yfirlýsingar frá Ríkjum Global South** – Munnlegar málflutningar ICJ, 2024–2025.